

וידוי כפול

יום עיון לקראת יום הכיפורים – מכון מאיר

היותר מאוחר שא"א לאחריו עוד ומאחר שהמצווה הזאת היא ביו"ט של פסח כקבלת חז"ל, יאחרה עד הזמן היותר מאוחר שהוא מחייב לקיים מצות קונו מאין דיחוי, יו"ט האחרון במנחה.

4. עין אי"ה שבת ב', י"ב, כ'

נו"ן כפופה נו"ן פשוטה, נאמן כפוף נאמן פשוט. הנאמנות לתעודת המציאות וההויה שבגלגלם יצר הקב"ה את כל מצוי, היא מתבלטת באדם בשתי דרכים שונות. הדרך האחת היא ההדרכה המוסרית הראשונה, שהיא באה לברר לאדם את קטנו ואפסיותו, שלא יתגדר במה שהוא חושב שיש בו מן המעלות והיתרונות, כי הלא כולן כאין הנה, ולא מידו הוא טובו כי אם מידי אדון כל, אשר לו לבדו הוא הכח והגבורה, החכמה והמדע, העז והממשלה. אמנם אחרי אשר דעתו של אדם היא מתישבת בהכרעת הענוה והכפיפות המוחלטת, אז באה ההדרכה המוסרית השניה היותר עליונה, המבארת לפניו את גדלו ותפארתו, את זיו נשמתו, ואת הערך המרומם אשר נתן לו רבון כל העולמים בתפיסת ההויה והכרת ההוד האלהי. אז הוא מתרומם, ושיעור קומתו מתפשט הוא על כל מרחבי עולם. ומתוך הכרה זו, הבאה מתוך תוצאותיה של ענות הצדק, הוא בא להיות נאמן לתעודת הויתו במדריגה היותר עליונה. הכפיפות היא מתאחדת עם הפשיטות, ושני המצבים ביחד מאדרים את יסוד הקודש להוציא לאור עולם את התכנית הגדולה של הנאמנות, עצות מרחוק אמונה אמן. נו"ן כפופה נו"ן פשוטה, נאמן כפוף נאמן פשוט.

אשר עשה. וכפי המדה הראויה לחזק לבבו בעבודה, ולשמח נפשו בפעלי יושר כתורה וכמצוה, ראוי שימצא בנפשו קורת רוח וימלא שמחה ושלחה, ולא יהי' תמיד בעיניו כרשע וכמקצר גם במקום שיצא באמת ידי חובתו. ע"כ כשם שיש תועלת גדולה לתיקון הנפש בוידוי העונות, כן יש ג"כ תועלת לפרקים קבועים, שאמנם רחוקים הם ואינם תדירים כ"כ כוידוי של החטאים, כדי שלא יזוח עליו לבבו ויהי' נוטה לעצלה לגאווה ולשרירות לב. אבל לפרקים תמצא תועלת לעבדי ד' ישרי דרך ג"כ בוידוי המצות, למען ישמח בהם בלבבו ויחזק ארחות חייו בדרך ד'. ע"כ הוקבעה מצות וידוי עם מצות הפרשת המתנות המחוייבות, שהם כוללים בקרבם את כלל כל חיובי התורה והשכל, שהם בכלל שש מערכות, דהיינו, הלאוין, והעשין, מצות הציבור והיחיד, בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, וכולם ימצאו מקום במתנות המחוייבות. הוזהירות מאכילת טבלים הוא מתיחש אל הלאוין, עצם מצות ההפרשה וקדושת התרומות בקריאת שם, ונתינה למי ששייכים להם מצד המצוה, היא בכלל העשין, מצד החובה היחידית המוטלת על כל יחיד היא חובת היחיד, ומצד התכלית העולה לקיום הכהנים תורתם ועבודתם בעם הוא מצות הציבור, מצד זכות הכהנים ויתר זוכי המתנות במתנותיהם היא משער מצות שבין אדם לחבירו, ומצד עצם הקדושה וההפקעה מאיסור טבל היא, בכלל מצות שבין אדם למקום. א"כ תיקון המעשרות כהלכתם הם כוללים את יסודי חובות האדם כולם, וללמד על הכלל יצאה תורה במצות וידוי, שלא יפליג האדם עצמו לדון תמיד את נפשו לכף חובה, ולמצא עצמו חייב ובלתי ממלא חובתו גם במקום שהוא ממלא אותה, כ"א ידון על עצמו ג"כ בקו האמת, בעין פקוחה לדעת את מעשהו למצא קורת רוח ושמחת לב במעשה הטוב, ואז יתבררו לו דרכיו לדעת ג"כ את חלקי הרע שבהם למען יסור מהם ביותר אומץ, בהיותו מעריך את שמחת לבבו בגלל הטוב וצערו וצבובו ונפילת רוחו בגלל הרע. ע"כ דרוש לנו וידוי המצות לפרקים לחזק לבבינו אל דרך ד', כמו שדרוש לנו וידוי הפשעים למען סור מוקשי רע, ונכון מאד ג"כ להטביע בטבע האדם מדת היושר והצניעות. שגם במקום שע"פ התורה הוא מצווה לספר בשבח מעשיו שעשאם כתיקונם, מ"מ יהי' נוטה בטבעו הישר אל הענוה והצנע לכת, עד שיהי' הדבר עליו כמשא ויאחר כפי היכולת, עד שיבא למלאות החובה הזאת רק כמועד

1. רמב"ם הל' תשובה א', א'

כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את המאטם אשר עשו זה וידוי דברים וידוי זה מצות עשה כיצד מתודין אומר אנא השם הטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי כמעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה וזהו עיקרו של וידוי וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח.

2. רמב"ם הל' מעשר שני ונטע רבעי י"א, א'-ב"ב

(א) מצות עשה להתודות לפני יי' אחר שמוציאין כל המתנות שבורע הארץ וזהו הנקרא וידוי מעשר: ...
(ג) אימתי מתודין במנחה ביום טוב האחרון של פסח של רביעית ושל שביעית ...

(ב) ומניין שאינו יכול להתודות עד שיוציא כל המתנות שנאמר בערתי הקדש מן הבית הקדש זה מעשר שני ונטע רבעי הקרוי קדש מן הבית זו חלה שהיא המתנה של כהנים בבית נתתו ללוי זה מעשר ראשון וגם נתתו מכלל שקדמתו מתנה אהרת והיא תרומה גדולה ותרומת מעשר לגר ליתום ולא אלמנה זה מעשר עני ולקט שכחה ופאה אע"פ שאין לקט שכחה ופאה מעכבין את הוידוי:

3. עין אי"ה מעשר שני ט"ו

במנחה ביו"ט האחרון היו מתודים, כיצד הי' וידוי ביערתי הקדש וגו'. כשם שצריך שיהי' מוטבע באדם גודל עוצם חובתו בעבודת ד', בעשות הטוב וקדושת המעשים והדרכים, והישרת הדיעות והמדות בציור בהיר מאד, עד שיבורר לו שאם גם יהי' משתדל בכל כחו לרדוף אחר הטוב והצדק, בכ"ז רחוק הדבר הוא שיצא באמת ידי חובתו הגמורה. וע"כ כך היא מדתן של צדיקים שהם משקיפים על עצמם כמקצרים בצדקה ומעשים טובים, ע"כ הם רחוקים מגאווה ומסובלים בענות צדק. עכ"ז אין טוב לאדם שמדה זאת תפעול עליו יותר מדאי, עד שתדריכהו מנוחה ותגזול ממנו ששוננו ושמחתו ושלוח נפשו, בהשגתו בשכל, בתורה ובכל מדה טובה ומעגל טוב. ע"כ נתנה לנו התורה דרך להערה שצריך האדם שישמח ג"כ לפעמים גם בביטוי שפתים על מעשה הטוב